

Nr 30.

Av herr **Hellström**, *angående omläggning av de för premiering av mindre jordbruk gällande grunderna.*

Sedan år 1901 har riksdagen årligen anvisat medel å extra stat till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket. Anslagsbeloppet utgick till och med år 1917 med 270,000 kronor och har från och med 1918 utgått med 400,000 kronor om året.

Dessa medel hava anvisats till anordnande av undervisningskurser, studieresor och premieringar samt till understöd av kontrollföreningar, varjämte ett mindre belopp ställts till Kungl. Maj:ts förfogande för understödjande av viss för det mindre jordbruket avsedd undervisningsverksamhet (Rösiö m. fl.)

Den med statsmedel understödda *jordbrukspremieringen* har haft till syfte att genom penningpris och s. k. premielån uppmuntra till införande av rationella förbättringar i jordbruksdriften och att på detta sätt söka få fram ett slags mönsterjordbruk, som kunde tjäna andra mindre jordbrukare till föredöme. De av statsmedel utgående penningprisen äro genom kungl. kungörelsen den 26 mars 1920 (sv. förf. saml. nr 114 år 1920) fastställda till ett belopp av 150 kronor för första pris, 100 kronor för andra pris och 50 kronor för tredje pris. Till premielånen utgå statsbidragen med hälften av den kostnad, som premieringsnämnden beräknat för det förbättringsarbete, för vars utförande »lånet» lämnats, dock ej till högre belopp än 150 kronor. Sedan det föreskrivna förbättringsarbetet blivit utfört, övergår premielånet till premie, i det att »lånet» avskrivs.

Uti det för premiering av mindre jordbruk gällande reglementet den 19 oktober 1911 (sv. förf. saml. nr 116 år 1911) föreskrives bland annat, dels att jordbrukare må kunna erhålla penningpris för ett och

samma jordbruk högst 5 gånger, och dels att jordbrukare, som erhållit penningpris, icke må åter erhålla sådant, med mindre hans jordbruk är förtjänt av minst samma pris, som vid föregående premieringstillfälle och han för premieringsnämnden kan uppvisa av honom enligt av lantbruksstyrelsen fastställt formulär förda anteckningar över jordbruket (lantbruksräkenskaper) från tiden för förra premieringen. Denna sistnämnda bestämmelse har på de flesta håll föranlett, att varje jordbruk endast kommer att bliva premierat en enda gång i stället för de 5 gånger, som reglementet möjliggör och som i de flesta fall också är mer än väl behöfligt, för att det enskilda jordbruket skall kunna hinna genomföra de nödiga förbättringarna i den omfattning, att det kan tjäna till föredöme för traktens övriga småbrukare. Verkan av premieringen blir därför ej så stor, som man kunde önska. I många fall blir det endast ett bortskänkande av ett större eller mindre antal pris å 50 kronor, utan att detta åstadkommer någon förbättring i det premierade jordbruket eller gör detta mera lämpligt att tjäna såsom förebild för andra. I bästa fall blir det kanske ett utdelande av ett premielån för någon enstaka förbättring, men den fortsatta förbindelsen emellan premieringsnämnden och de enskilda jordbrukarne, som premieringsreglementet förutsätter och som så väl behöves, om jordbrukspremieringen skall kunna göra full nytta, vinnes icke.

Under dessa depressionstider, då det gäller att på alla sätt inskränka statens utgifter för att få debet och kredit att gå ihop, är det även av stor vikt att tillse, att de medel, som anvisas för ett visst ändamål, bli så ändamålsenligt och effektivt använda som möjligt.

På grund av den ingående kännedom om hithörande förhållanden, som jag vunnit under en mångårig befattning såsom ordförande i nämnden för premiering av mindre jordbruk inom ett av våra vidsträcktaste län, vågar jag uttala den uppfattningen, att en omläggning av grunderna för vår med statsmedel understödda premiering av mindre jordbruk är i hög grad behöflig. Denna uppfattning har också på sin tid föranlett mig till att hos det hushållningssällskap, där jag förut haft min verksamhet förlagd, föreslå de modifikationer i sättet för premieringens utförande, som det gällande premieringsreglementet kunde medgiva och som kunde anses ägnade att låta premieringens allmännyttiga syfte bättre komma till sin rätt.

Det direkta uppslaget till detta förslag erhöles ifrån det initiativ, som bruksägaren *Seth Kempe* hade tagit genom sina frikostiga anslag till Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap för upprättande

av s. k. mönsterjordbruksgårdar. Härvid hade han utgått ifrån, att det rätta sättet att få ett mönsterjordbruk till stånd var att under en följd av år — i detta fall åtta år — understödja duktiga och framsynta jordbrukare, som ville ställa sina jordbruk under sakkunnig kontroll för att genom ändamålsenlig planläggning av jordbruksdriften och införande av moderna arbetsmetoder så småningom av det gamla jordbruket få fram ett mönsterjordbruk.

Vid den omläggning av jordbrukspremieringen, som Norrbottens läns hushållningssällskap på mitt förslag genomförde, kunde tiden, under vilken vederbörande jordbruk ställdes under premieringsnämndens kontroll, icke sättas längre än till 5 år; men den redan vunna erfarenheten har emellertid visat, att omläggningen medfört goda verkningar.

För att visa, i vilken riktning en omläggning av sättet för jordbrukspremieringen enligt min mening bör gå, meddelas här de av Norrbottens läns hushållningssällskap år 1918 fastställda

»Bestämmelser

att gälla vid premiering av mindre jordbruk inom Norrbottens län.

1:o. I och för jordbrukspremieringen indelas länet i två premieringsdistrikt, det södra och det norra. Det södra premieringsdistriktet omfattar — — — socknar. Det norra premieringsdistriktet omfattar — — — socknar.

2:o. De i premieringen deltagande jordbruken delas i två grupper a) den speciella gruppen eller premiejordbruksgruppen och b) den allmänna gruppen.

Till den speciella eller premiejordbruksgruppen hänföras sådana tävlande, som med hushållningssällskapet träffat överenskommelse att under minst 5 år ställa sina jordbruk under premieringsnämndens kontroll. Till den allmänna gruppen räknas alla andra i premieringen deltagande jordbrukare.

3:o. Allmän premiering inom såväl den allmänna som den speciella gruppen företages alla jämna årtal inom det södra premieringsdistriktet och alla udda årtal inom det norra premieringsdistriktet. Under det år, då allmän premiering icke förekommer inom distriktet, verkställer premieringsnämndens ordförande eller, vid förhinder för denne, annan ledamot av nämnden kontrollbesiktning (speciell premiering) av premiejordbruken.

4:o. Inom den allmänna gruppen utgå såväl pris som premielån endast för det år, då allmän premiering förekommer inom distriktet.

Inom den speciella gruppen kunna däremot såväl pris som premielån under vissa förutsättningar utgå för vart och ett av de fem åren, under vilka den tävlande ställt sitt jordbruk under premieringsnämndens kontroll. Prissättningen sker under det år, då allmän premiering sker inom distriktet, men det då fastställda priset och premielånet kan utgå även under det påföljande året, under förutsättning att pristagaren vid den under det året verkställda kontrollbesiktningen (den speciella premieringen) befinnes hava följt de vid den allmänna premieringen lämnade föreskrifterna beträffande jordbrukets bedrivande och föreslagna förbättringsarbetens utförande.

5:o. Penningprisen utgå med följande belopp:

- 1:a pris 100 kronor jämte diplom,*)
- 2:a » 75 » ,*)
- 3:e » 50 »

Premielånen utgå med högst 200 kronor och beräknas till högst hälften av kostnaden för det föreslagna förbättringsarbetet.

Till såväl pristagare som premielåntagare kunna utgå extra pris i form av lämplig lantbrukslitteratur till ett värde av högst 10 kronor.

6:o. Vid premieringen skall avseende i främsta rummet fästas vid

- a) avdikningen,
- b) den fasta och den flytande spillningens tillvaratagande,
- c) åkerjordens hävd,
- d) brukningsplan, särskilt med hänsyn till rotfrukts- och foderväxtodling,
- e) husdjurens beskaffenhet, utfodring och vård,
- f) åbyggnadernas beskaffenhet,
- g) husmoderns arbete.

Vid översändande av pris eller premielån skall nämnden skriftligen lämna det premierade jordbrukets innehavare dels en skriftligt avfattad uppgift å de förbättringsarbeten, som nämnden anser mest önskvärda vid det premierade jordbruket, och dels å det förbättringsarbete, respektive den redskapsanskaffning, vartill priset enligt nämndens uppfattning helst borde användas för att komma det premierade jordbruket till största nytta. Vid ompremiering skall den vid föregående premieringstillfälle avlämnade förteckningen över önskvärda förbättringsarbeten för nämnden företes, och må samma pris därvid utgå endast om de föreslagna för-

* Dessa belopp hava höjts, sedan 1920 års riksdag höjt statsbidraget.

bättringsarbetena blivit i väsentlig grad påbörjade, och högre pris endast om desamma blivit i väsentlig grad genomförda.

7:o. Innehållet av den överenskommelse, som deltagarne i den speciella gruppen av jordbrukspremieringen, de s. k. premiejordbrukarne, skola träffa med hushållningssällskapet, framgår av följande kontraktsformulär.

Kontrakt.

För att med stöd av de penningpris och de premielån, som erhållas vid jordbrukspremieringen, på ändamålsenligaste sätt kunna höja avkastningen ifrån mitt ägande hemman Nr mantal i by av socken i Norrbottens län förbinder sig undertecknad, i det följande kallad *premiejordbrukare*, att under en tid av fem (5) år, räknat från den 19....., ställa detta mitt jordbruk under kontroll av jordbrukspremieringsnämnden inom Norrbottens län, på följande villkor och grunder.

a) Ladugård och gödselstad sättas helst redan under första året i tidsenligt skick enligt anvisning av premieringsnämnden; och skall nämnden, där premiejordbrukaren så önskar, hos hushållningssällskapet utverka lån ur gödselvårdslånefonden eller annan för ändamålet disponibel lånefond.

b) Premieringsnämnden uppgör i samråd med premiejordbrukaren ett efter jordens natur och ortens klimat passande omloppsbruk, varefter hemmanets odlade jord indelas i skiften i enlighet med den fastställda omloppsplanen.

c) Å det eller de skiften, som enligt omloppsplanen skola under året iordningsställas, utföras erforderliga grundförbättringar, varvid täckdikning verkställs, där sådan lämpligen och utan allt för stor kostnad kan utföras. Plan och kostnadsberäkning för denna och andra lämpliga grundförbättringar uppgöres genom premieringsnämndens försorg; och skall nämnden, där premiejordbrukaren så önskar, hos hushållningssällskapet utverka lån ur täckdikningslånefonden eller annan för ändamålet disponibel lånefond.

d) Om å egendomen finnes odlingsmark, som med bidrag från norrländska avdikningsanslaget eller eljest blivit torrlagd, skall, där så befinnes erforderligt för utökande av den för foderproduktion avsedda markarealen, plan uppgöras för uppodling av lämpligt belägen odlingsmark; och skall nämnden, där premiejordbrukaren så önskar, hos hushållningssällskapet utverka lån ur norrländska nyodlingsfonden eller från andra för understödjande av nyodling anvisade medel.

e) Premieringsnämnden uppgör i samråd med premiejordbrukaren en förteckning å de för skötande av ett rationellt jordbruk erforderliga redskapen; och skall nämnden, där premiejordbrukaren så önskar, hos hushållningsskapet utverka lån ur Norrbottens läns redskapslånefond för anskaffande av de redskap, som anses för en rationell jordbruksdrift mest erforderliga.

f) Premiejordbrukaren förbinder sig att under den tid detta kontrakt gäller vara medlem i den tjur-, svinavels- och kontrollförening, som finnes eller kan komma att upprättas inom orten.

g) Premiejordbrukaren förbinder sig att till hushållningssällskapets bokföringsbyrå och enligt dess blankettsystem lämna alla uppgifter, som erfordras för en ordentlig jordbruksbokföring; och förbinder sig hushållningssällskapet att icke utan premiejordbrukarens medgivande med angivande av ägarens eller jordbrukets namn publicera dessa bokföringsuppgifter.

h) Såsom bidrag till genomförande av de i det föregående omnämnda förbättringsarbetena förbinder sig premiejordbrukaren att använda de pris och de premielån, som kunna komma att tilldelas honom under den tid han deltagit i jordbrukspremieringen inom länet.

i) Hushållningssällskapet förbinder sig att, så länge premiejordbrukaren i enlighet med detta kontrakts bestämmelser ställer sig premieringsnämndens anvisningar till efterrättelse, årligen, dock under högst fem år, i och för premiering låta genom premieringsnämnden verkställa besiktning av egendomen, varvid såväl pris som premielån få utgå enligt de för premieringen gällande grunderna, under förutsättning att premiejordbrukaren befinnes hava följt de av premieringsnämnden lämnade föreskrifterna beträffande jordbrukets bedrivande och föreslagna förbättringsarbetens utförande.

j) Angående villkoren för återbetalande av premielån och andra möjliga uppburna lån gälla de för respektive lån vederbörligen fastställda grunderna.»

Dessa bestämmelser hava som sagt upprättats med hänsyn till nödvändigheten av att hålla dem inom ramen av de i premieringsreglementet meddelade bestämmelserna. Det kan emellertid ifrågasättas, om det ej borde beredas de hushållningssällskap, som så önska, möjlighet att om lägga hela premieringen på sådant sätt, att understöd icke utbetalades till andra än sådana jordbrukare, som med hushållningssällskapet träffat avtal om att under viss tid ställa sitt jordbruk under premieringsnäm-

dens kontroll för genomförande av en sådan allmän planläggning och införande av sådana förbättringar, som kunna anses erforderliga för att av detsamma framskapa ett verkligt mönsterjordbruk. Några få sådana i varje socken skulle säkerligen åstadkomma större nytta för modernärings höjande än en även mycket riklig utdelning av enstaka penningpris å 50 kronor eller av några premielån.

En utredning om lämpligaste sättet för en dylik omläggning av jordbrukspremieringen skulle ej behöva draga några stora kostnader. Utredningen torde lämpligen kunna uppdragas åt lantbruksstyrelsen med biträde av ett par tre tillkallade sakkunniga.

På grund av vad jag här ovan anfört, får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning på vad sätt det i punkt 76, sid. 109, i nionde huvudtiteln upptagna anslaget till höjande av det mindre jordbruket må kunna göras mera fruktbringande genom en omläggning av de för premiering av mindre jordbruk gällande grunderna.

Stockholm den 10 januari 1922.

Paul Hellström.
